

การสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงแรงบันดาลใจจากศิลปะขอม

และดอกลำดวนจังหวัดศรีสะเกษ

The Creation of a High Relief Sculpture Inspired by Khmer Art and Lamduan Flowers of Si Sa Ket Province

พินิจ มาลา^{1/} / ประทักษ์ คุณทอง^{2*}

Pinit Mala/ Pratak Koonthong

^{1, 2} สาขาศิลปะและการออกแบบ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Program in Arts and Design, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Sisaket Rajabhat University

*Corresponding Author

ได้รับบทความ : 11 กรกฎาคม 2567

ปรับปรุงแก้ไข : 8 ตุลาคม 2567

ตอบรับตีพิมพ์ : 11 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลวดลายทับหลังปราสาทสระกำแพงใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงจากศิลปะขอม และดอกลำดวน จังหวัดศรีสะเกษ 3) เพื่อวิเคราะห์ผลงานประติมากรรมนูนสูงจากศิลปะขอม และดอก ลำดวนจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับความงามและความอุดมสมบูรณ์ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับลวดลาย แบบสังเกต แบบไม่มีส่วนร่วม โดยการเก็บข้อมูลจากการลงสนาม เอกสาร ภาพถ่าย นำมาวิเคราะห์ ข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูล ภาพร่างต้นแบบ และปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานจริงที่เสร็จ สมบูรณ์ ผลงานวิจัยพบว่า แนวทางการสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงจากศิลปะขอม

และดอกลำดวน มีดังนี้ 1) แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน 2) การรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง 3) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมนูนสูง 4) สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแบบร่างโดยการจัดองค์ประกอบให้เกิดเอกภาพ 5) ปฏิบัติการตามขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งประกอบด้วย ภาพร่างต้นแบบ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การปั้นต้นแบบ การเตรียมพิมพ์เพื่อการหล่อ การหล่อพิมพ์ และการเก็บรายละเอียดจนเสร็จสมบูรณ์และได้ประติมากรรมจากแรงบันดาลใจศิลปะขอมและดอกลำดวน ผลการวิเคราะห์ผลงานด้านเนื้อหาสื่อถึงความงามความอุดมสมบูรณ์ที่มีรูปแบบผลงานเป็นประติมากรรมนูนสูงมีรูปร่างรูปทรงที่มีองค์ประกอบทางศิลปะมีความงามที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์จังหวัดศรีสะเกษ และเป็นแนวทางในการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับผลงานในด้านศิลปกรรมเชิงพาณิชย์ได้ในโอกาสต่อไป

คำสำคัญ : ประติมากรรมนูนสูง, ศิลปะขอม, ดอกลำดวน

Abstract

The objectives of this research are 1) To study the lintel patterns of Prasat Sa Kamphaeng Yai in Si Sa Ket Province 2) To create high-relief sculptures from Khmer art and Lamduan flowers in Si Sa Ket Province 3) To analyze high-relief sculptures from Khmer art and Lamduan flowers in Si Sa Ket Province which has content related to beauty and abundance. For this research, we utilized various tools, including preliminary patterns surveys and a non-participant observation model. Data were collected through fieldwork, documentation, and photographs, which were then used for analysis. Synthesize a data prototype sketch and practice creating completed artwork. Research results found guidelines for creating high-relief sculptures from Khmer art and Lamduan as follows 1) Generating ideas for

the artwork. 2) Gathering information from the field and studying relevant documents. 3) Analyzing the information related to the creation of high-relief sculptures. 4) Synthesizing the information to prepare a draft, ensuring the arrangement of elements creates unity. 5) Executing the artwork creation process, including preparing a prototype sketch, preparing materials and equipment, crafting molds, casting the print, finishing the details and creating a sculpture inspired by Khmer art and Lamduan flowers.

The results of the content analysis reveal themes of beauty and abundance. The work is a high-relief sculpture that showcases artistic elements and a form that embodies the characteristics of Si Sa Ket Province. This serves as a guideline for enhancing the value and significance of works in the commercial art field in the future.

Keywords: Relief Sculpture, Khmer Art, Lamduan Flowers

บทนำ

สุนทรียภาพ (Aesthetic) คือ ความซาบซึ้งจากการได้สัมผัสคุณค่าของสิ่งทั้งาม ไพเราะหรือรื่นรมย์ ความสุนทรีย์ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลใดนั้นเป็นความรู้สึกที่บริสุทธิ์ สามารถรับรู้ได้จากประสาทสัมผัส เกิดความรู้สึกปีติยินดีอิ่มเอมใจพอใจและชื่นชม ในสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาปะทะอาจเป็นความงามจากธรรมชาติหรือศิลปะ (ชานาญ เล็กบรรจง และคณะ, 2554) ศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นตามทักษะความสามารถของแต่ละบุคคล โดยการสร้างสรรค์นั้นได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติ จากสภาพแวดล้อมและเกิดความประทับใจ จึงถ่ายทอดผ่านสื่อต่าง ๆ ให้ปรากฏความงาม ความประทับใจ หรือ สะท้อนใจของผู้ที่ได้พบเห็นกับศิลปะนั้น ๆ (สุชาติ เภาทอง, 2532) ซึ่งงานศิลปะก็เป็น ผลจากการที่ศิลปินได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจากทั้งธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว หรือแม้กระทั่งแรงกระตุ้นจากภายในจิตใจของศิลปินเอง โดยถ่ายทอดเป็นผลงานในรูปแบบต่างๆ ทั้งวรรณกรรม ภาพถ่าย จิตรกรรม และ ประติมากรรม

ประติมากรรม คือ งานศิลปกรรมที่สร้างขึ้นโดยวิธีการปั้น การแกะสลัก การหล่อ หรือวิธีการอื่นใดก็ตามที่ทำให้เกิดงานศิลปะสามมิติ คือ มีความกว้าง ยาว และลึก หรือหนา อาจทำด้วยวัสดุต่าง ๆ เช่น หิน ไม้ ดินเหนียว ปูน อิฐ และโลหะ เป็นต้น ที่สามารถมองเห็นได้และมีการระวางกินเนื้อที่ในอากาศ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2528) ประติมากรรมซึ่งเป็นงานทัศนศิลป์สาขาหนึ่งที่สามารถบันทึกเรื่องราวความประทับใจ และความสะเทือนใจจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ที่มีผลต่อความรู้สึกการรับรู้และสัมผัสในช่วงเวลาหนึ่งจึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการแสดงออกผ่านตัวงานประติมากรรม ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ของผู้สร้างงานซึ่งบ่งบอกถึงทัศนคติความสามารถและจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ที่สามารถสืบทอดและส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อไป เพื่อเป็นเครื่องบอกกล่าวเล่าเรื่องส่งผ่านส่งสัญญาณสร้างความระลึกถึงปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นเตือนถึงผู้รับชมที่เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งในสังคมด้วยการแสดงคุณค่าทางความงามความรู้สึกของรูปทรง ปริมาตร พื้นผิว สี สัน และการจัดวาง ผ่านผลงานประติมากรรม (สุธิตา มาอ่อน, 2558)

ดอกลำดวน เป็นดอกไม้ประจำจังหวัดศรีสะเกษ แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ อันมีประเพณีวัฒนธรรมเก่าแก่ ประกอบกับเมืองศรีสะเกษเป็นเมืองหอม ดังคำขวัญที่ว่า แดนปราสาทขอม หอมกระเทียมดี มีสวนสมเด็จ เขตดงลำดวน หลากล้วนวัฒธรรม เลิศล้ำสามัคคี และประกอบลวดลายจากปราสาทสระกำแพงใหญ่เป็นศาสนสถานแบบเขมร ที่มีความงามทั้งในด้านศิลปกรรมขอมโบราณและสถาปัตยกรรม ที่มีความน่าสนใจ ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมเชิงประยุกต์

การสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงจากแรงบันดาลใจศิลปะขอมและดอกลำดวน ครั้งนี้สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ลวดลายจากทับหลังศิลปะขอม ที่แสดงถึงความอุดม

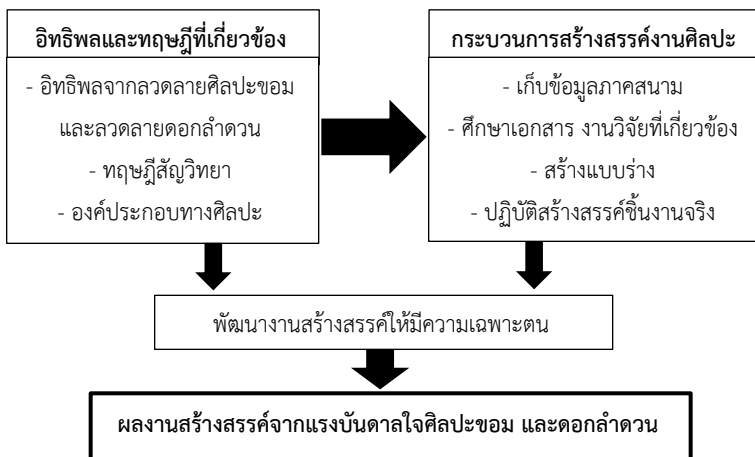
สมบูรณ์ตามคติความเชื่อ และใช้รูปลวดลายจากดอกลำดวนเพื่อเป็นภาพแทนด้าน
อัตลักษณ์จังหวัดศรีสะเกษ ใช้เทคนิคสร้างสรรค์จากรูปทรง ลวดลายจากทับหลังปราสาท
สระกำแพงใหญ่ และรูปทรงจากดอกลำดวนมาจัดวางองค์ประกอบขึ้นใหม่ตามหลักการ
ของศิลปะและตามจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ เพื่อสะท้อนถึงอัตลักษณ์จังหวัดศรีสะเกษ
ที่มีความงามด้านรูปทรง ลวดลาย เพื่อให้ชาวศรีสะเกษได้เห็นความงามจากการสร้างสรรค์
ศิลปะแบบประติมากรรมนูนสูงจากศิลปะกรรมแบบโบราณ ตลอดจนผลงานสร้างสรรค์
ที่สำเร็จยังเป็นประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ให้กับ
จังหวัดศรีสะเกษได้นำประโยชน์ไปใช้ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลวดลายทับหลังปราสาทสระกำแพงใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงจากศิลปะขอม และดอกลำดวน จังหวัด
ศรีสะเกษ
3. เพื่อวิเคราะห์ผลงานประติมากรรมนูนสูงจากศิลปะขอม และดอกลำดวน
จังหวัดศรีสะเกษ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงจากแรงบันดาลใจศิลปะขอมและดอกลำดวน
ใช้กรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานด้านเนื้อหาแสดงออกถึงความงามของศิลปะ
แบบขอมผ่านสัญลักษณ์ดอกลำดวนและสัญลักษณ์จากทับหลังปราสาทสระกำแพงใหญ่
ด้านรูปแบบ ผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงานลักษณะเหมือนจริง
จากรูปแบบลวดลายจากศิลปะขอม และดอกลำดวนศรีสะเกษ โดยใช้กรอบแนวคิด
เรื่ององค์ประกอบศิลปะ (ชลูด นิ่มเสมอ, 2553) ประกอบด้วยสุนทรียภาพด้านเนื้อหา
และสุนทรียภาพด้านรูปทรง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงจากแรงบันดาลใจศิลปะขอมและดอกลำดวน ผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ ลวดลายที่แสดงถึงความงามจากทับหลังที่มีลายดอกแฉ่ ดอกซ้อน ลายเครือเถาว์ ลายช่อมาลัย และรูปทรงอิสระอื่น ๆ ที่สามารถสะท้อนภาพลักษณ์เกี่ยวกับแนวคิดด้านความงามและความอุดมสมบูรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสำรวจเบื้องต้น และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยประกอบด้วย การเก็บข้อมูลภาคเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ อิทธิพลจากผลงานศิลปกรรม และการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยภาพถ่าย โดยศึกษารูปแบบลวดลายต่าง ๆ ที่มีอยู่บนทับหลัง หน้ากาล ปราสาทสระกำแพงใหญ่ โดยการบันทึกภาพถ่าย และภาพวาดลายเส้น และการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ใช้อิทธิพลจากผลงานศิลปกรรม และภาพถ่ายจากการลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม นำข้อมูลมาจัด

หมวดหมู่และประเมินความคิดในเชิงทัศนศิลป์ โดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาผลงาน เพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบและกลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานและคัดเลือกรูปทรง ที่แสดงออกถึงแนวความคิดที่สะท้อนถึงความงามและความอุดมสมบูรณ์ตามเจตนคติ ในการสร้างสรรค์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงจากแรงบันดาลใจจากศิลปะขอมและ ดอกคำดวน จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลวดลายทับหลังปราสาท สรรค์กำแพงใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงจากศิลปะขอม และดอกคำดวนจังหวัดศรีสะเกษ และเพื่อวิเคราะห์ผลงานประติมากรรมนูนสูงจาก ศิลปะขอม และดอกคำดวนจังหวัดศรีสะเกษ โดยแนวทางการสร้างสรรค์ประติมากรรม นูนสูงจากแรงบันดาลใจศิลปะขอมและดอกคำดวน จังหวัดศรีสะเกษ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์แนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน ประกอบด้วย แนวความคิด ในการสร้างสรรค์ วิเคราะห์รูปแบบการสร้างสรรค์ เทคนิควิธีการ และขั้นตอน การสร้างสรรค์ แนวทางการศึกษาลวดลายทับหลังปราสาทสรรค์กำแพงใหญ่ จังหวัด ศรีสะเกษ การกำหนดแนวคิดในการสร้างสรรค์ คือ การได้ลงพื้นที่ภาคสนาม และการเก็บข้อมูล ซึ่งได้มาถึงข้อมูลขั้นต้น เช่น รูปแบบลวดลายจากหน้าบัน หน้ากาล ที่แสดงถึงความคิดต่าง ๆ ที่ช่างโบราณในอดีตสร้างสรรค์ออกมา โดยใช้ทฤษฎีสัญวิทยา ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้รูปแบบลวดลายต่าง ๆ ทั้งรูปทรงทางธรรมชาติ เช่น ลายดอกไม้ ลายเครือเถาว์ หรือรูปลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะเป็นคน สัตว์ และต้นไม้ เพื่อให้ สอดคล้องกับแนวคิดที่ต้องการแสดงออกถึงความงาม ความอุดมสมบูรณ์ ความพลีไหว ในงานศิลปะ และตัดทอน จัดวางองค์ประกอบให้มีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ทั้งเทคนิค วิธีการเพื่อให้ได้รูปร่าง รูปทรงตามแนวคิดที่วางไว้ โดยมีเนื้อหา ดังนี้

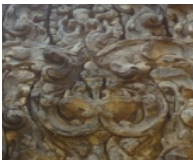
ลวดลายทับหลังที่สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์	ลักษณะรูปที่ปรากฏ				
	คน	สัตว์	ยักษ์	ดอกไม้	ขอมาลัย
	✓	-	✓	-	✓
		✓	-	✓	-
	✓	✓	✓	-	✓
	✓	✓	-	✓	-

ภาพที่ 1 ลวดลายทับหลังและลักษณะรูปที่ปรากฏ

การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมแรงบันดาลใจจากศิลปะขอมและดอก
 ลำดวน จังหวัดศรีสะเกษ ในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม เริ่มจาก
 การออกแบบร่างด้วยดินสอบนกระดาษ โดยเลือกแบบที่มีเอกลักษณ์รูปทรง ลวดลาย
 แนวคิดต่าง ๆ ตามเจตนาคติ จากนั้นหารูปแบบที่เป็นลักษณะเฉพาะจากลายเส้น
 การจัดวางองค์ประกอบในภาพให้มีเอกลักษณ์ตามที่ได้วางไว้และขยายแบบร่างโดยใช้
 แบบร่างเดิมเพื่อหาความเหมาะสมก่อนทำการสรุปแบบร่างและเตรียมขั้นตอนการขึ้นรูป
 ชิ้นงานแบบสามมิติต่อไป

สัตววิทยา (รูปแบบทางสัญลักษณ์)		
 ลายข้อมาลัยหน้ากาล	 ดอกแซก ดอกซ้อน	 ดอกลำดวน
 การสร้างแบบร่างที่ 1		

ภาพที่ 2 ภาพร่างแบบที่ 1

สัตววิทยา (รูปแบบทางสัญลักษณ์)		
 ลายข้อมาลย์หน้ากาล	 ดอกแขก ดอกซ้อน	 ดอกลำตวน
 การสร้างแบบร่างที่ 2		

ภาพที่ 3 ภาพร่างแบบที่ 2

ขั้นตอนการขึ้นรูปชิ้นงานแบบสามมิติ เมื่อได้รูปแบบลวดลายที่เหมาะสมแล้ว จึงเข้าสู่การใช้ดินปั้นเพื่อขึ้นรูปหาแนว และวางแกนศูนย์กลางและกำหนดความสูงของชิ้นงานให้มีความเหมาะสมเพื่อการนำไปใช้งานต่อไป รูปแบบลวดลายที่ได้ มีการจัดวางแบบเอกภาพ คือชิ้นงานที่มีทิศทางไปด้านเดียวกัน และมีลวดลายเครือเถา ลายดอกไม้มีส่วนประกอบ มีเนื้อหาหลักคือดอกลำตวนตามภาพร่าง จากนั้นเริ่มปั้นดินขนาดต่าง ๆ

และเพิ่มส่วนประกอบของชิ้นงานให้มีความเหมาะสมและมีความละเอียดตามรูปแบบที่ได้วางไว้ในภาพร่าง

ภาพที่ 4 การขึ้นต้นแบบสามมิติ และหล่อแม่พิมพ์ยางพารา

เมื่อได้ทำชิ้นงานจริงจากน้ำยางพารา แล้วนั้นขั้นตอนการหล่อพิมพ์ชิ้นงานจริงจากปูนปลาสเตอร์ ใช้กรอบไม้วางและกำหนดความหนาของการเท การวางแผนเพื่อหาความเหมาะสมในการเทพิมพ์ เป็นสิ่งสำคัญในขั้นตอนนี้หากไม่ระมัดระวังอาจทำให้ชิ้นงานจริงเสียหายได้ จากนั้นจึงผสมปูนปลาสเตอร์ในปริมาณปูน 3 ส่วน น้ำ 1 ส่วนผสมให้เข้ากันแล้วเท ให้ได้ระดับที่มีความเสมอกัน รอให้ปูนแห้งแล้วทำการถอดพิมพ์และทำความสะอาดชิ้นงานและแม่พิมพ์ต่อไป

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการเทพิมพ์ และถอดแม่พิมพ์

ขั้นตอนการถอดแม่พิมพ์และได้แม่พิมพ์ที่มีความสมบูรณ์เหมาะสมในการนำไปใช้งาน เบื้องต้นทำความสะอาดแม่พิมพ์อย่างพารา ในการเช็ดรอยร้าวต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้งานจริง และตรวจแม่พิมพ์ปูนปลาสเตอร์ให้สามารถใช้งานได้ปกติไม่แตกหักในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่เสร็จสมบูรณ์พร้อมเทพิมพ์ชิ้นงานจริงเพื่อใช้งานต่อไป

ภาพที่ 6 ชื่อผลงาน การสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงแรงบันดาลใจ
จากศิลปะขอมและดอกลำดวน จังหวัดศรีสะเกษ หมายเลข 1,
เทคนิคหล่อปูนปลาสเตอร์, ขนาด 40x60 เซนติเมตร

แรงบันดาลใจจากลวดลายศิลปะขอม ผสมผสานกับช่อมาลัย และดอกลำดวน
เกิดเป็นจินตนาการในรูปลักษณะขึ้นใหม่ มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของผู้สร้างสรรค์
และการจัดวางองค์ประกอบ จุดเด่น จุดรอง จุดที่มาสสนับสนุนจุดเด่น จุดที่มาสสนับสนุน
จุดรอง และมีจังหวะเส้น ที่มารับ มาสนับสนุนให้จังหวะเน้นที่ชัดขึ้น และให้ความสำคัญ
กับจุดเด่นคือ ให้มีความสูงจากฐานมากกว่าจุดรอง ถ้าเปรียบเทียบการวาดรูปก็คือลักษณะ
ใกล้ กลาง ไกล ตามลำดับความสำคัญ แต่งด้วยกลิ่นอายของความเป็นพื้นถิ่นในจังหวัด
ศรีสะเกษ ผ่านวัสดุปูนปลาสเตอร์ที่มีพื้นผิวในลักษณะที่คล้ายกับหิน ซึ่งเปรียบเสมือน
วัสดุจริงตามทับหลังปราสาทสระกำแพงใหญ่

ภาพที่ 7 ชื่อผลงาน การสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงแรงบันดาลใจ
จากศิลปะขอมและดอกลำดวน จังหวัดศรีสะเกษ หมายเลข 2,
เทคนิคหล่อปูนปลาสเตอร์, ขนาด 40x60 เซนติเมตร

ผลงานชิ้นที่ 2 ในส่วนตัวของผู้สร้างสรรค์เห็นถึงข้อแตกต่างที่พัฒนาขึ้น คือ ในการจัดวางองค์ประกอบ จุดเด่น มีความเด่นชัดมากขึ้น มีการเรียงลำดับจุดเด่นออกเป็นสองส่วน และมีจุดรองแยกย่อยพร้อมทั้งให้ความสำคัญกับลวดลายขอม และการเพิ่มเติมรายละเอียดมากขึ้นกว่าผลงานในชิ้นที่ 1 มีการสอดแทรกดอกลำดวนให้ลื่นไหลไปกับลายขอม อาจจะเป็นเพราะได้เห็นในจุดด้อยในชิ้นที่ 1 จึงก่อให้เกิดในส่วนที่พัฒนาให้ผลงานมีสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ผลงานประติมากรรมนูนสูงจากศิลปะขอม และดอกลำดวนจังหวัดศรีสะเกษ ผู้สร้างสรรค์ได้นำเอาหลักการทางทัศนศิลป์ ด้านการวางองค์ประกอบให้มีความงามของเรื่องราวทั้งในด้านรูปทรง พื้นผิว ลวดลายที่นำมาประกอบล้วนมาจากความบันดาลใจจากศิลปะขอมและดอกลำดวนที่ผู้สร้างสรรค์มีความประทับใจของรูปทรงเหล่านั้น โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างของรูปทรงเพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนความงามและความอุดมสมบูรณ์ประกอบด้วยรูปทรงจากทับหลัง

หน้าบัน จากปราสาทสระกำแพงใหญ่และรูปทรง รูปร่างของดอกลำดวนที่เป็นสัญลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ เข้าไว้ด้วยกันอย่างมีความเป็นเอกภาพ

การวิเคราะห์รูปแบบ ผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดรูปแบบในการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นรูปแบบกึ่งนามธรรม โดยลดทอนรูปทรงที่เหมือนจริงให้เหลือเพียงรูปทรงที่เรียบง่าย เพื่อแสดงออกถึงรูปผลดลยที่ได้รับความนิยมในการสร้างสรรค์ โดยส่วนที่จะนำมา วิเคราะห์ประกอบด้วยทัศนธาตุและหลักการทางทัศนศิลป์ ประกอบด้วย

ทัศนธาตุในการสร้างสรรค์ผลงานประกอบด้วย จุด ทัศนธาตุเรื่องจุดที่เกิดจากการวางตำแหน่งจุดต่าง ๆ ไว้ เช่น กลีบดอกลำดวน จุดในดอกแซก ดอกซ้อน ร่องรอยของปูนปลาสเตอร์ที่เกิดจากเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นจุดไม่ได้ออกแบบไว้เพื่อให้อยู่ในตำแหน่งที่ต้องการจึงเป็นทัศนธาตุที่ไม่ได้ส่งผลต่อผลงาน

ทัศนธาตุเรื่อง เส้น เส้นที่เกิดในผลงานมีทั้งเส้นที่เกิดจากวางแนวสายตาเส้นต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของผลงาน เช่น เส้นโค้งกลีบดอก เส้นโค้งก้านดอก ทัศนธาตุของเส้นในงานชิ้นนี้มีความเด่นชัดในการแสดงออกลักษณะของเส้นที่เกิดขึ้น โดยการชะ การขุด การขึ้นรูป มีหลากหลายรูปแบบที่มีผลทำให้งานมีความรู้สึกถึงการเคลื่อนไหวได้ดี เส้นที่เกิดจากการวางโครงสร้างแนวแกนเป็นเส้นแกนที่ประกอบด้วยเส้นโค้งจากกลีบดอกลำดวนสองดอก และดอกเดี่ยว ทำให้มีการเคลื่อนไหวของเส้นเมื่อได้ดูจากสายตา

ทัศนธาตุเรื่อง สี ผู้สร้างสรรค์ได้ใช้สีที่ปรากฏซึ่งเป็นสีภายในตัววัสดุที่เลือกมาสร้างสรรค์คือสีขาวจากตัวปูนปลาสเตอร์สื่อถึงความเรียบง่ายแต่มีมิติของแสงเงาที่ตกกระทบของตัวชิ้นงานเพื่อให้เกิดเป็นปริมาตรของมิติที่แสดงออกถึงลวดลายต่าง ๆ

หลักการทางทัศนศิลป์ ในผลงานประติมากรรมนูนสูงจากศิลปะขอม และดอกลำดวนจังหวัดศรีสะเกษเป็นการจัดวางผลงานทั้งสองข้างในแบบเท่ากันโดยลักษณะการจัดวางภาพมีความสมดุลกันด้วยจำนวนของรูปทรงและขนาดของรูปทรงที่มีความใกล้เคียงกัน โครงสร้างผลงานประกอบด้วยจุด เส้น ระยะ มิติ เป็นรูปทรงอิสระที่มีลักษณะเป็นเส้นโค้งจากลักษณะการวางแนวสายตา ความกลมกลืนที่ปรากฏในผลงาน

เป็นความกลมกลืนในเรื่องของรูปทรงที่มีลักษณะรูปทรงและเส้นที่มีความเคลื่อนไหว
ที่นุ่มนวลอ่อนไหวประกอบกับองค์ประกอบอื่น ๆ มาสนับสนุนให้จังหวะเน้นมีความชัดขึ้น
และให้ความสำคัญกับจุดเด่น คือ ให้ความสำคัญสูงจากฐานมากกว่าจุดรอง ถ้าเปรียบเป็น
การวาดรูปก็คือลักษณะ ไกล่ กลาง ไกล ตามลำดับความสำคัญ

ภาพที่ 8 ผลงานสร้างสรรค์ในการต่อยอดด้านเชิงพาณิชย์

สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล

การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมนูนสูงแรงบันดาลใจจากศิลปะขอม และ
ดอกลวดนจังหวัดศรีสะเกษ มีผลสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1) เพื่อศึกษาลวดลายทับหลังปราสาทสระกำแพงใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ
แนวทางการสร้างสรรค์ได้กำหนดแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานตามกรอบแนวคิด
และทฤษฎีทางศิลปะ และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามและข้อมูล
จากเอกสารตำรา วารสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำแบบร่างตามที่ได้วางไว้
โดยใช้หลักการทางทัศนธาตุและทัศนศิลป์เป็นองค์ประกอบ คือ จุด เส้น สี มิติ น้ำหนัก
แสงและเงา รูปทรง รูปร่าง รูปทรง พื้นที่ว่าง โดยใช้หลักการทางทัศนศิลป์ในการจัดภาพ คือ

ความสมดุล การเน้น ความกลมกลืน ความหลายหลาย จังหวะการเคลื่อนไหว การลดทอน
ของรูปร่างรูปทรงและสัดส่วนโดยมีจุดมุ่งหมายให้ผลงานเกิดเอกภาพทั้งด้านเนื้อหาและ
รูปทรงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการจัดองค์ประกอบของ ชุตติ นิมสมอ (2553) ได้
อธิบายว่า ทศนธาตุเป็นสื่อสุนทรียภาพที่ศิลปินจะนำมาประกอบกันเข้าให้เป็นรูปทรง
เพื่อสื่อความหมายตามแนวเรื่องหรือแนวความคิดที่เป็นจุดหมายนั้นต้องมีองค์ประกอบ
ทางศิลปะ โดยมีจุดมุ่งหมายและปฏิบัติตามขั้นตอนการสร้างสรรคผลงานซึ่งประกอบด้วย
การเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ การจัดทำภาพร่างต้นแบบ การเตรียมวัสดุในการขึ้นต้นแบบ
แม่พิมพ์ การสร้างแม่พิมพ์ การถอดพิมพ์ และการตกแต่งพื้นผิวของชิ้นงาน

2) เพื่อสร้างสรรค์ประติมากรรมนูนสูงจากศิลปะขอม และดอกคำตวน จังหวัด
ศรีสะเกษ เมื่อได้สรุปแบบร่างที่ได้วางแผนจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีทางศิลปะแล้วจึง
ได้จัดทำต้นแบบ แม่พิมพ์ และขั้นตอนการเทพิมพ์ เพื่อให้ได้ชิ้นงานจากการสร้างสรรค์
ผลงาน สอดคล้องกับ สุธิดา มาอ่อน (2558) ที่กล่าวว่า ประติมากรรมเป็นงานทัศนศิลป์
สาขาหนึ่งที่สามารถบันทึกเรื่องราวความประทับใจความสะเทือนใจจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว
ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ที่มีผลต่อความรู้สึกด้านการรับรู้
การสัมผัสในช่วงเวลาหนึ่งจึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้สร้างสรรค์
ต้องการแสดงออกผ่านตัวงานประติมากรรมด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ของผู้สร้างงาน
ประติมากรรม โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของชิ้นงาน เพื่อให้ได้ขนาด มิติ ที่มีความเหมาะสม
ในการนำไปใช้งานเชิงพาณิชย์ต่อไป

3) เพื่อวิเคราะห์ผลงานประติมากรรมนูนสูงจากศิลปะขอม และดอกคำตวน
จังหวัดศรีสะเกษ การวิเคราะห์รูปแบบ ผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดรูปแบบในการสร้างสรรค์
ผลงานเป็นรูปแบบกึ่งนามธรรม โดยลดทอนรูปทรงที่เหมือนจริงให้เหลือเพียงรูปทรง
ที่เรียบง่ายเพื่อแสดงออกถึงรูปปลดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ โดยส่วน
ที่จะนำมาวิเคราะห์ประกอบด้วยทศนธาตุและหลักการทางทัศนศิลป์ ประกอบด้วย จุด
เส้น สี โครงสร้าง รูปร่าง รูปทรง มิติ น้ำหนัก แสงเงา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเพรกเมติก
(Pragmatic theories) ซึ่งเป็นแนวทางที่มีผู้ชื่นชมเป็นแกนกลาง ดังนั้นงานศิลปะแนวนี

ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่ทำให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งในตัวผู้ชม การพิจารณาคุณค่าของงานศิลปะในแนวทางเพรคเมติก คือ การพิจารณาตามระดับที่งานศิลปะจะสามารถสร้างความพึงพอใจหรือความรู้สึกหนึ่งๆในตัวผู้ชม หรือประสิทธิภาพของงานศิลปะในการให้สาระความรู้แก่ผู้ชมซึ่งสามารถใช้เป็นหลักหรือแนวทางในการประเมินคุณค่าของงานศิลปะในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการทบทวนวิจัยในลักษณะการบูรณาการงานวิจัยกับชุมชนเกี่ยวกับลวดลายศิลปะขอม เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการต่อยอดผลิตภัณท์ไปใช้ในเชิงพาณิชย์
2. หน่วยงานราชการควรสนับสนุน ความรู้ ด้านศิลปะขอม ที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการกลุ่มและสร้างสรรค์ผลงานเพื่อจำหน่ายได้ ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้วัสดุอื่น ๆ ร่วมกับลวดลายจากศิลปะขอม เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการต่อยอดงานศิลปกรรมสู่งานพาณิชย์ศิลป์

เอกสารอ้างอิง

- ชลูด นิ่มเสมอ. (2553). *องค์ประกอบของศิลปะ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชำนาญ เล็กบรรจง และคณะ. (2554). *ศิลปะวิจิตร*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2528). *ศิลปะน่ารู้ในสองศตวรรษ*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- สุชาติ เกาทอง. (2532). *ศิลปะกับมนุษย์*. โอเดียนสโตร์.
- สุริตา มาอ่อน. (2558). การสร้างสรรค์งานประติมากรรมความอุดมสมบูรณ์แห่งผืนแผ่นดินไทย. *วารสารศิลปะ สถาบันยุวทัศน์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 6(1), 39-61.

Authors

Mr. Pinit Mala

Arts and Design Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Sisaket Rajabhat University

319 Thai Panta Road, Pho Sub-district, Mueang Si Sa Ket District,
Si Sa Ket 33000

Tel: 09-4641-1227 Email: poonij406037@gmail.com

Dr. Pratak Koonthong

Arts and Design Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Sisaket Rajabhat University

319 Thai Panta Road, Pho Sub-district, Mueang Si Sa Ket District,
Si Sa Ket 33000

Tel: 08-6724-2049 Email: pratak.k@365.sskru.ac.th